

การวิเคราะห์ปัจจัยเงื่อนไขนโยบายการค้าตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา กับความมั่นคงแห่งชาติ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา ได้ถูกรื้อฟื้นให้ฟื้นขึ้นอีกครั้ง ในสมัยนายกรัฐมนตรี พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งได้มีนโยบายว่า ไทยควรมีการผ่อนปรนการค้าชายแดนระหว่างประเทศ รวมทั้งการเดินทางเข้า-ออกของ ประชาชนตามบริเวณชายแดนด้านกัมพูชา โดยนโยบายเกี่ยวกับการเปิดจุดผ่อนปรนทางการค้า และการสัญจรไปมาของประชาชนบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา นั้น สภาพความมั่นคงแห่งชาติ เสนอปรับให้สอดคล้องกับสถานการณ์และได้รับความเห็นชอบจาก ฯพณฯ รองนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2533 ซึ่งมีสาระสำคัญ คือ

1. นโยบาย

- 1.1 จุดผ่อนผันให้คนไทยและคนกัมพูชาเดินทาง เข้า-ออก เพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้า การศึกษา วิชาการ มนุษยธรรม และการท่องเที่ยว
- 1.2 ผ่อนผันให้คนต่างด้าวเดินทางออกไปและกลับเข้ามาเพื่อวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวและปฏิบัติงานด้านมนุษยธรรม
- 1.3 ให้จังหวัดกำหนดมาตรการควบคุมการเดินทางเข้า-ออก การรักษาความมั่นคงในพื้นที่

2. แนวทางปฏิบัติ

- 2.1 การเดินทางไปมาของคนกัมพูชา
  - 2.1.1 ให้จังหวัดพิจารณาอนุญาตเฉพาะการเดินทางไปมาเพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้า การศึกษา มนุษยธรรม และการท่องเที่ยว
  - 2.1.2 ให้มีหลักฐานการเข้าออกและไม่ต้องการตรวจลงตรา

2.1.3 ให้มีการประกันตัวเข้ามาตามวิธีการที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ
ตรวจคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 54

2.2 การเดินทางไปมาของคนไทย

2.2.1 ให้จังหวัดพิจารณาอนุญาตเฉพาะการเดินทางไปมาเพื่อ
วัตถุประสงค์ทางการค้า การศึกษา วิชาการ มนุษยธรรม และการท่องเที่ยว

2.2.2 ให้มีหลักฐานการเดินทางเข้า-ออก

2.3 การเดินทางออกไปและกลับเข้ามาของคนต่างด้าว

2.3.1 ให้จังหวัดพิจารณาอนุญาตเฉพาะการเดินทางออกไป และกลับ
เข้ามา เพื่อวัตถุประสงค์ทางการท่องเที่ยวและการปฏิบัติงานด้านมนุษยธรรมเท่านั้น

2.3.2 ให้มีหลักฐานควบคุมการเดินทางเข้าออก และไม่ต้องมีการทำ
หลักฐาน การแจ้งออกไปนอกราชอาณาจักร ตามพระราชบัญญัติตรวจคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522

2.4 ระยะเวลา ให้จังหวัดพิจารณาอนุญาตได้ครั้งละไม่เกิน 30 วัน และ
ต่อระยะเวลาได้หลายครั้งตามความเหมาะสม

นอกจากนี้รัฐยังได้มีนโยบายเกี่ยวกับข้อบัญญัติสำหรับการเข้ามาเพื่อการค้าขายตาม
แนวชายแดนไทย-กัมพูชา ตามจุดผ่อนปรน โดยให้กระทรวงมหาดไทย กำหนดข้อปฏิบัติให้จังหวัด
ชายแดนด้านกัมพูชาถือปฏิบัติ ดังนี้

1. กรณีเดินทางเข้ามาบริเวณจุดผ่อนปรนการค้าชายแดน

1.1 ผู้เดินทางเข้ามาจะต้องมีหลักฐานประจำตัวอย่างใดอย่างหนึ่ง พร้อมกับ
รูปถ่ายและไปรายงานตัวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง ที่ประจำอยู่ ณ ด่านตรวจคน
เข้าเมือง ในพื้นที่จุดผ่อนปรน โดยไม่ชักช้า

1.2 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองดำเนินการ ดังนี้

1.2.1 ตรวจสอบหลักฐานประจำตัวให้แน่ชัดว่าผู้เดินทางเข้ามาเป็น
ชาวกัมพูชาจริง และเก็บรักษาหลักฐานประจำตัวไว้

1.2.2 พิจารณาอนุญาตให้ชาวกัมพูชาที่เดินทางเข้ามาอยู่ได้ไม่เกิน
24 ชั่วโมง หรือ เข้ามา-เย็นกลับ ไม่อนุญาตให้ค้างคืน และให้เดินทางมาได้เฉพาะภายใน
ขอบเขตอำเภอที่ตั้งจุดผ่อนปรนเท่านั้น

1.2.3 ออกหนังสือรับรองการอนุญาตให้ชาวักมพฐาที่เดินทางเข้ามา
ถือไว้เป็นหลักฐานแสดงตัวระหว่างที่อยู่ในประเทศไทย

1.2.4 จัดทำสมุดรับรายงานตัวให้ปรากฏ ชื่อ-สกุล อายุ สัญชาติ
ที่อยู่ อาชีพ วัน เวลา ที่เดินทางเข้ามา และกลับออกไปให้ชัดเจน

1.3 ชาวักมพฐาที่เดินทางเข้ามาเมื่อจะเดินทางกลับไปจะต้องปฏิบัติดังนี้

1.3.1 แจ้งการเดินทางกลับต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง

1.3.2 ขอรับหลักฐานประจำตัวคืน

1.3.3 คืนหนังสือรับรองการอนุญาตซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจคน

เข้าเมืองจะหมายเหตุการจำหน่ายไว้ในสมุดรับรายงาน

2. กรณีชาวักมพฐาเดินทางเข้ามา และออกนอกเขตอำเภอที่ตั้งจุดผ่อนปรน
แต่ไม่เกินเขตจังหวัด ให้ถือปฏิบัติและดำเนินการเช่นเดียวกับกรณี 1 แต่มีรายละเอียดปฏิบัติ
เพิ่มเติม ดังนี้

2.1 จะต้องมืบุคคลสัญชาติไทยที่เชื่อถือได้มาเป็นผู้รับรองและทำสัญญา
ประกันตัวชาวักมพฐาตามระเบียบการประกันตัวคนต้องห้าม และรับตัวไปจากพนักงานเจ้าหน้าที่
ตรวจคนเข้าเมือง โดยผู้ค้ำประกันจะต้องรับผิดชอบให้ชาวักมพฐาปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายของ
ทางราชการ ตลอดระยะเวลาที่อยู่ในประเทศไทย จนกว่าจะเดินทางกลับออกไป

2.2 ในสมุดรับรายงานต้องให้ระบุรายละเอียดเพิ่มเติมว่า เดินทางเข้า
มาทำอะไร ที่ไหน จะอยู่ในประเทศไทยกี่วัน ระหว่างที่อยู่ในประเทศไทยจะพักอาศัยอยู่ที่ใด
และใครเป็นผู้ค้ำประกัน

2.3 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองใช้ดุลพินิจตามเหตุผลความ
จำเป็นพิจารณาอนุญาตให้ชาวักมพฐาอยู่ได้ไม่เกิน 3 วัน และออกหนังสือรับรองการอนุญาตไว้
เป็นหลักฐาน

2.4 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองรายงานให้จังหวัดทราบ
โดยไม่ชักช้า เมื่อได้อนุญาต

3. การเข้ามาและเดินทางออกนอกเขตจังหวัดจุดผ่อนปรน (เข้า กทม. หรือ
จังหวัดอื่น) กระทรวงมหาดไทยได้กำหนดมาตรการปฏิบัติให้จังหวัดดำเนินการ ดังนี้

3.1 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองรวบรวมหลักฐานเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และทำความเข้าใจเสนอไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อพิจารณา

3.2 ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดใช้ดุลพินิจตามเหตุผลความจำเป็นอย่างแท้จริงพิจารณาอนุญาตให้ชาวกัมพูชาอยู่ได้ไม่เกิน 5 วัน และออกหนังสือรับรองการอนุญาตให้ชาวกัมพูชาไว้เป็นหลักฐาน

4. มาตรการปฏิบัติเกี่ยวกับการเดินทางออกไปกัมพูชาของคนไทย

4.1 ผู้ที่จะเดินทางออกไปให้รายงานตัวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง ณ ด่านตรวจคนเข้าเมืองในพื้นที่ที่เปิดจุดผ่อนปรน โดยแสดงบัตรประจำตัวประชาชนและรูปถ่าย

4.2 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองจัดทำสมุดควบคุม โดยให้ปรากฏ ชื่อ - สกุล อายุ สัญชาติ เลขที่บัตรประจำตัวประชาชน ที่อยู่ พร้อมทั้งบันทึกรายละเอียดว่าบุคคลดังกล่าวจะเดินทางออกไปทำอะไร ที่ไหน ระยะเวลาที่ออกไป และกลับเข้ามา

4.3 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองออกหนังสือรับรองการเดินทางออกนอกประเทศ ให้ผู้ที่เดินทางออกไปถือไว้เป็นหลักฐาน

4.4 ในการเดินทางกลับจะต้องเดินทางกลับเข้ามาทางช่องทางเดิมที่ใช้เดินทางออกไป และไปรายงานตัวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองโดยไม่ชักช้า เพื่อขอรับบัตรประจำตัวคืน และให้คืนหนังสือรับรองการเดินทางออกนอกประเทศ

อย่างไรก็ตาม นโยบายการค้าตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ดังกล่าว ส่อมทำให้เกิดปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติหลายประการ ดังที่จะได้กล่าวถึงต่อไป

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อนโยบายการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา กับความมั่นคงแห่งชาติ

การศึกษาวิจัยถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อนโยบายการค้าชายแดนไทย-กัมพูชากับความมั่นคงแห่งชาติ ผู้ศึกษาจะได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการค้าตามแนวชายแดนดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ จากสภาพดั้งเดิมของการค้าระหว่างไทย-กัมพูชานั้น ไม่ได้มีการกำหนดรูปแบบไว้เป็นพิเศษแต่อย่างใด ดังนั้น การค้าระหว่างไทย-กัมพูชาสามารถที่จะปฏิบัติได้ในรูปแบบ ดังนี้

1.1 การค้าปกติ คือ การซื้อขายสินค้าที่ไม่อยู่ในข่ายการควบคุม และส่งออก ตามกฎหมายของกระทรวงพาณิชย์ หรือกฎหมายอื่นที่จะนำเข้าส่งออกได้โดยตรง ตามพิธีการด้านศุลกากร

1.2 การค้าสินค้าควบคุม คือ การซื้อขายสินค้าที่ประเทศไทยมีการควบคุม การนำเข้าและส่งออก ตามพระราชบัญญัติการส่งออกป็นอกและนำเข้ามาในราชอาณาจักร ซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 ของกระทรวงพาณิชย์ หรือควบคุมการนำเข้าและส่งออกตามกฎหมายของหน่วยงานอื่น การควบคุมต่อการนำเข้าและส่งออกทุกประเภท การซื้อขายจะต้องปฏิบัติให้เป็นระเบียบที่ค้าขายไว้สำหรับการควบคุมสินค้านั้น ๆ

1.3 การค้าชายชายแดน สามารถทำการซื้อขายสินค้าครั้งละไม่เกิน 500,000 บาทต่อราย โดยไม่ต้องทำใบสุทธิแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

การค้าระหว่างไทย-กัมพูชา ที่ผ่านมา ส่วนใหญ่จะเป็นการค้าชายแดนมากกว่าการค้าตามระบบปกติ เพราะมีความคล่องตัว สะดวกกว่า

สำหรับการค้าชายแดนด้านจังหวัดสระแก้ว (จังหวัดปราจีนบุรีเดิม) นั้น ฝ่ายไทยมีพระราชกำหนดควบคุมสินค้าชายแดน พ.ศ. 2524 เป็นสิ่งควบคุมการค้ามิให้สินค้าจากไทยหลังไหลออกไปยังกัมพูชามาก และควบคุมสินค้าต้องห้าม ซึ่งจุดประสงค์ของพระราชกำหนดได้ระบุไว้ในมาตรา 6 ว่า "เมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องควบคุมสินค้าตามชายแดน เพื่อประโยชน์ในการป้องกันหรือปราบปรามการแทรกซึมบ่อนทำลาย ป้องกันหรือปราบปรามการกระทำอันกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐ หรือความสงบเรียบร้อยตามชายแดน หรือเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อบุคคลอื่นจะเป็นภัยต่อประเทศ รัฐมนตรี โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้ท้องที่หนึ่ง ท้องที่ใดตามแนวชายแดน หรือส่วนหนึ่งส่วนใดในน่านน้ำของประเทศเป็นเขตควบคุมได้" (พระราชกำหนดควบคุมสินค้าชายแดน, 2524 : 3)

นอกจากนี้ยังได้มีประกาศกระทรวงกลาโหม เรื่อง กำหนดเขตควบคุมตามพระราชกำหนดควบคุมสินค้าตามชายแดน พ.ศ. 2524 กำหนดท้องที่บางส่วนของจังหวัดปราจีนบุรี (ในขณะนั้น) เป็นเขตควบคุม ได้แก่ ท้องที่อำเภอตาพระยา ท้องที่อำเภอรัษฎา และ

ท้องที่อำเภอวัฒนานคร ประกาศเมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2524 และประกาศกระทรวงกลาโหม เรื่อง กำหนดชนิดหรือประเภทสินค้าควบคุมในเขตควบคุม ลงวันที่ 30 พฤศจิกายน 2524 โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 7 แห่งพระราชกำหนดควบคุมสินค้าตามแนวชายแดน พ.ศ. 2524 กำหนดชนิดสินค้าตามชายแดน พ.ศ. 2524 กำหนดชนิดสินค้าต่อไปนี้เป็นสินค้าควบคุมในเขตควบคุม คือ

(1) อุปกรณ์หรือสิ่งของที่ใช้สำหรับทหาร ได้แก่ เป้สนาม ย่ามที่ใช้เป็นอุปกรณ์ทางทหาร เสื้อกันฝนแบบที่ใช้กับทหาร เข็มทิศ หมวกซึ่งใช้ประกอบเครื่องแบบทหาร แผนที่ประเทศไทยและแผนที่ส่วนต่าง ๆ ของประเทศ รองเท้าซึ่งใช้ประกอบเครื่องแต่งกาย ชุดสนามของทหารแต่ละอย่างหรือรวมกัน เสื้อกางเกงคล้ายเครื่องแบบทหาร กระจกบรรจุน้ำแบบโลหะหรือพลาสติก เข็มขัดสนาม ช่องกระสุน อุปกรณ์หรือสิ่งของอื่น ๆ ที่ใช้สำหรับทหาร

(2) อาหาร ได้แก่ ข้าวสารและปลายข้าว ข้าวเปลือก น้ำมันที่ใช้ในการบริโภค อาหารบรรจุกระป๋องหรือภาชนะอย่างอื่น

(3) เวชภัณฑ์และยารักษาโรค ได้แก่ ยาทุกชนิด น้ำเกลือและวัสดุการแพทย์อื่น ๆ

(4) เบ็ดเตล็ด ได้แก่ น้ำมันเชื้อเพลิง น้ำมันหล่อลื่น รถจักรยานยนต์อย่างนอก ยางสำหรับยานพาหนะ หัวเทียนที่ใช้กับเครื่องยนต์ แบตเตอรี่ เครื่องกำเนิดไฟฟ้า ลูกสูบที่ใช้กับเครื่องยนต์ วงล้อโลหะสำหรับใช้กับยานพาหนะ ชุดทองคำขาวที่ใช้กับเครื่องยนต์ คลิปลูกปืนที่ใช้กับเครื่องยนต์ เครื่องรับวิทยุ เครื่องบันทึกเสียง เทปบันทึกเสียง หลอดไฟฟ้า อุปกรณ์วิทยุ สายไฟฟ้า ไฟฉาย ถ่านไฟฉาย ผ้าทุกชนิด ทั้งที่เป็นม้วน ผืน พับ และที่ตัดเย็บหรือแปรรูปเป็นอย่างอื่น นาฬิกา กระจกพลาสติกขนาดความกว้างตั้งแต่ 10 นิ้วขึ้นไป ผ้าพลาสติกบุหรี รองเท้าแตะ ยาสีฟัน

ต่อมาในปี พ.ศ. 2528 พระราชกำหนดฯ ดังกล่าวได้ผ่านการรับรองของสภาผู้แทนราษฎรตามกระบวนการรัฐธรรมนูญ และประกาศเป็นพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดควบคุมสินค้าตามชายแดน พ.ศ. 2524 พ.ศ. 2528 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 102 ตอนที่ 120 ฉบับพิเศษ หน้า 1 วันที่ 5 กันยายน 2528 เพื่อใช้เป็นกฎหมายบังคับใช้ต่อไป เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติ คือ เพื่อให้มาตรการการควบคุมสินค้าตามชายแดน

มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งเป็นผลให้การค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ด้านจังหวัดสระแก้ว (หรือจังหวัดปราจีนบุรีในขณะนั้น) ถูกควบคุมด้วยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม พระราชกำหนดควบคุมสินค้าตามชายแดน พ.ศ. 2524 และประกาศกระทรวงกลาโหมดังกล่าว ทำให้การค้า การนำเข้าสินค้าสู่เขตควบคุม คือ อำเภอรัฐประเศ ตาพระสา วัฒนานคร และ คลองหาด โดยผู้ค้าที่จะนำเข้าสินค้าตามรายการสินค้าควบคุมต้องขออนุญาตนำเข้าจากฝ่ายทหาร กองกำลังบูรพา และผู้ค้าจะต้องขออนุญาตนำเข้าสินค้าในแต่ละครั้งไป

ต่อมาในปี พ.ศ. 2532 ซึ่งเป็นสมัยของรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ไทยได้มี นโยบายปรับความสัมพันธ์กับประเทศกัมพูชา โดยมุ่งเน้นในการเปิดตลาดการค้าและได้มีการ ผ่อนปรนเพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้า เช่น การลดจำนวนรายการสินค้าควบคุม ตามแนว ชายแดนตามประกาศกระทรวงกลาโหม การเปิดจุดผ่อนปรนทางการค้าเพื่อให้ราษฎรตามแนว ชายแดนได้ค้าขายกันมากขึ้น โดยพื้นที่บริเวณที่เปิดจุดผ่อนปรนเพื่อเป็นตลาดการค้าชายแดนนั้น มีหลักเกณฑ์ในการเปิดจุดผ่อนปรน ดังนี้ (บันทึกการประชุม เรื่อง การพิจารณาเป็นจุดผ่อนปรน การค้าชายตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา : ธันวาคม 2533)

1. ให้มีจุดน้อยที่สุด และก่อให้เกิดประโยชน์ทางการค้าสูง
2. ให้เป็นจุดที่ไม่มีการปฏิบัติการทางทหารในขณะนั้น
3. เป็นจุดที่สามารถดูแลและตรวจสอบได้ง่าย
4. ไม่มีปัญหาในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
5. ไม่ส่งผลกระทบต่อทางเมืองระหว่างประเทศ

ทั้งนี้ การค้าตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา จะไม่มีการเก็บรักษาสินค้าอุปโภค-บริโภค แต่จำกัดจำนวนเงินให้ค้าได้ไม่เกินวันละ 500,000 บาทต่อราย ดังที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้น

นอกจากนี้ การเปิดตลาดการค้าชายแดนกับกัมพูชายังได้ให้ความสำคัญแก่การค้าขาย สินค้าประเภทต่าง ๆ ได้แก่

1. สินค้าประเภทที่ไทยส่งเสริมการส่งออก
2. สินค้าที่ไทยสามารถเจาะและยึดครองตลาดในกัมพูชาได้

3. สินค้าที่ไทยต้องการสำหรับตลาดภายในประเทศ โดยไม่รวมสินค้ายุทธปัจจัย สินค้าผ่านแดน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ขั้นตอนในทางปฏิบัติทางการค้าจึงไม่มีอะไรซับซ้อน เพราะเป็นเพียงการค้าชายแดน ประชาชนคนไทยและคนเขมรจะนำสินค้ามาซื้อขายแลกเปลี่ยนกันที่จุดผ่อนปรนที่ทางการกำหนดให้ ผู้ว่าราชการจังหวัดสามารถพิจารณาเป็นจุดผ่อนปรนโดยเสนอกับทางกระทรวงมหาดไทย ให้กระทรวงมหาดไทยพิจารณาความเหมาะสม ซึ่งผลจากการเปิดจุดผ่อนปรนให้มีตลาดการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ที่ตลาดโรงเกลือ บ้านคลองลึก อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว นั้น ได้ส่งผลกระทบซึ่งมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ดังนี้

ข้อดี

(1) กัมพูชามีอุปสงค์ต่อสินค้าอุปโภค บริโภค ซึ่งไทยสามารถผลิตได้เกินความต้องการภายในประเทศ และมีศักยภาพที่จะขายให้กัมพูชาได้ ทั้งนี้เนื่องจากผลจากสงครามทำให้กัมพูชาไม่สามารถผลิตสินค้าอุปโภค บริโภค ได้เพียงพอกับความต้องการภายในประเทศ ขณะที่ประเทศไทยเองสามารถผลิตได้เกินความต้องการ จึงนับเป็นโอกาสที่จะขายการขายสินค้าดังกล่าวไปให้กับกัมพูชา ซึ่งนอกจากจะนำมาซึ่งรายได้แล้วยังเป็นการกระจายตลาดการส่งออกของไทยด้วย

(2) ผลจากนโยบายผ่อนคลายมาตรการการค้าชายแดนและการประกาศให้มีการยกเลิกสินค้ายุทธปัจจัยบางชนิด ทำให้การค้าชายแดนมีปริมาณสินค้าเพิ่มขึ้น ซึ่งเดิมก่อนที่จะมีการประกาศนโยบายดังกล่าว การค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ได้มีการลักลอบนำเข้าสินค้าบางประเภท ได้แก่ ไม้ อัญมณี ซึ่งเป็นสินค้าที่ไทยต้องการนำเข้าจากกัมพูชา ดังนั้น เมื่อมีการใช้นโยบายดังกล่าวแล้วจึงทำให้มีผลต่อสินค้าทั้ง 2 ประเภท ดังนี้

- ไม้ ภายหลังจากไทยได้ใช้นโยบายปิดป่า ทำให้มีความต้องการนำเข้าไม้จากต่างประเทศเพิ่มขึ้น และการนำเข้าไม้เข้าจากกัมพูชาทำให้เป็นการประหยัดค่าขนส่ง ประกอบกับกัมพูชายังเป็นแหล่งป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ จึงสามารถที่จะสนองความต้องการของประเทศไทยได้ โดยข้อเท็จจริงปรากฏว่าภายหลังจากที่ไทยได้ประกาศปิดป่า ก็ได้มีการลักลอบล่าเลี้ยงไม้

จากกัมพูชาเข้ามา ดังนั้น เมื่อมีการประกาศนโยบายผ่อนคลายมาตรการการค้าชายแดน กัมพูชาสามารถจะส่งมาจำหน่ายในประเทศไทยได้อีกมาก

- อัญมณี กัมพูชานับเป็นแหล่งพลอยที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก และยังมีพลอยที่ยังมิได้ขุดอีกมาก ซึ่งปกติก็มีการลักลอบนำเข้ามายังไทยตามแนวบริเวณชายแดนอยู่แล้ว แต่การนำเข้ายังมีไม่มากนัก เนื่องจากต้องเสี่ยงต่อการสู้รบ และเป็นการนำเข้าอย่างผิดกฎหมาย ดังนั้น เมื่อมีการประกาศนโยบายผ่อนคลายมาตรการการค้าชายแดนก็จะสามารถนำเข้ามาสสนองความต้องการของอุตสาหกรรมเพชรพลอย ซึ่งนับวันจะมีความก้าวหน้าด้านการส่งออกมากขึ้น

ข้อเสีย

(1) กัมพูชาเป็นประเทศที่มีสงครามต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน การประกอบสัมมาชีพ จึงไม่สามารถกระทำได้เช่น ภาวะปกติ ซึ่งนอกจากจะทำให้มีผลผลิตต่ำแล้ว ยังทำให้ประชากรมีรายได้น้อย โดยเฉพาะเกิดปัญหาขาดแคลนเงินตราต่างประเทศ ถึงแม้จะเป็นอุปสรรคต่อสินค้ามากแต่เป็นอุปสงค์ที่ไม่มีอำนาจซื้อ

(2) การค้าชายแดนไทย-กัมพูชา เป็นไปอย่างไม่มีระบบ กล่าวคือ ต่างคนต่างค้าขายกันไป จึงทำให้เกิดปัญหาข้อพิพาททางการค้า การหลอกลวงฉ้อฉล ทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายกัมพูชา นอกจากนี้ยังทำให้พ่อค้าทั้ง 2 ฝ่าย สามารถโก่งราคาขายสินค้าและกดราคารับซื้อ เพราะมีการเข้าไปแข่งขันตัดราคากันเอง

2. ปัจจัยด้านสังคม จากการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับกัมพูชาในสถานะปกติมาช้านาน นับตั้งแต่เขมรแดงได้เข้ายึดครองกัมพูชา ประเทศไทยโดยกระทรวงมหาดไทยได้ประกาศปิดพรมแดน โดยห้ามมิให้มีการเข้า-ออก โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 17 เมษายน พ.ศ.2518 เป็นต้นมา จนกระทั่งในปี พ.ศ.2531 ไทยจึงได้รื้อฟื้นความสัมพันธ์กับกัมพูชาอีกครั้ง จากนโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้าของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ในขณะนั้น ทำให้ได้มีการดำเนินนโยบายผ่อนคลายมาตรการการค้าชายแดน รวมทั้งการประกาศให้มีการยกเลิกสินค้ายุทธปัจจัยและทำให้เกิดการค้าชายแดนระหว่างไทยกับกัมพูชาที่ถูกต้องตามระเบียบกฎหมาย

การค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ก่อให้เกิดข้อดีต่อไทย เนื่องจาก

2.1 ไทยและกัมพูชามีวัฒนธรรม ประเพณี ธรรมเนียมที่ใกล้เคียงกัน

2.2 โดยที่มณฑลที่ติดต่อกัน ทำให้มีความได้เปรียบในด้านการคมนาคมขนส่ง

นอกจากนั้นยังสามารถเป็นศูนย์การค้าระหว่างกัมพูชากับประเทศอื่น ๆ

2.3 ประชาชนมีความสัมพันธ์ไปมาหาสู่ซึ่งกันและกันมาช้านาน ทำให้มีความผูกพัน และติดต่อค้าขายกันได้ง่าย

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา จะก่อให้เกิดผลดีแก่ไทย แต่ก็มีข้อจำกัดสำหรับพ่อค้าไทยที่จะต้องรู้ระเบียบกฎเกณฑ์ในการค้าสินค้าบางชนิด โดยเฉพาะกรณีการค้าไม้ ทั้งนี้ เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมาไทยกับกัมพูชามีการค้าในระดับภาคเอกชนเท่านั้น และลักษณะการค้าที่ทำอยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่ก็คือ การค้าชายแดนที่ไทยและกัมพูชาผ่อนปรนให้ซึ่งกันและกัน จึงไม่จำเป็นที่จะต้องมีการเปรียบเทียบการค้าระหว่างกัน แต่ในกรณีของการค้าไม้ ซึ่งไทยมีความขาดแคลนและมีความจำเป็นที่จะต้องอนุญาตให้มีการนำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้านและกัมพูชาก็เป็นแหล่งที่กลุ่มพ่อค้าไทยสนใจเข้าไปซื้อไม้เพื่อนำเข้าไทย แต่เนื่องจากกัมพูชามีปัญหาการเมืองภายในที่แบ่งอำนาจการปกครองเป็นกัมพูชา 4 ฝ่าย อันประกอบด้วย รัฐบาล เฮง สัมริน ที่พนมเปญ ครอบครองพื้นที่ 90% ของประเทศ ส่วนกัมพูชาฝ่ายต่อต้าน 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายเจ้าสีหนุ ฝ่ายเขมรเสรี ฝ่ายเขมรแดง ครอบครองพื้นที่ตามบริเวณพรมแดนไทย-กัมพูชา ดังนั้น จึงมีปัญหาเรื่องการนำเข้าไม้เข้าประเทศไทย พ่อค้าคนไทยที่ไปติดต่อซื้อไม้ไปติดต่อซื้อในเขตปกครองของฝ่ายใด จะมีปัญหาการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง รัฐบาลพนมเปญนั้นไทยไม่ได้ให้การรับรองแต่ให้การรับรองรัฐบาลผสมกัมพูชา 3 ฝ่าย จึงมีผลต่อการออกใบรับรองแสดงถิ่นกำเนิดไม้ (Certificate of origin) หรือเรียกโดยย่อว่า C/O ถ้าทางการไทยอนุญาตให้นำไม้เข้าโดยมีใบ C/O จากรัฐบาลพนมเปญ ก็จะเท่ากับเป็นการรับรองรัฐบาลกัมพูชาพนมเปญ ซึ่งเป็นเรื่องที่ยุ้งยากสำหรับการค้าไม้กับกัมพูชาเมื่อเปรียบเทียบกับลาวและพม่าแล้ว มีใบ C/O ที่ออกโดยรัฐบาลทั้งสองประเทศก็ไม่มีปัญหา เพราะไทยมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับรัฐบาลลาวและพม่า จึงมีการยกเว้น C/O นำไม้เข้าจากกัมพูชาไม่ต้องมี C/O แต่กระทรวงพาณิชย์จะต้องขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีที่ต้องยกเว้น C/O ก่อน จึงจะนำเข้าไม้เข้ามาได้

กรณีการค้าไม้กับกัมพูชาของบริษัทค้าไม้จากไทยจึงมีข้อยกเว้น และขั้นตอนในการปฏิบัติก็เป็นกรณีพิเศษ แตกต่างจากขั้นตอนที่ปฏิบัติกับประเทศอื่น ๆ ดังที่จะทำการศึกษารายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนในการดำเนินการขอเปิดจุดผ่านแดนชั่วคราวเพื่อทำการนำไม้เข้าจากกัมพูชา

ขั้นตอนที่ 1 บริษัทผู้ค้าไม้ยื่นคำร้องต่อกระทรวงมหาดไทย หรือจังหวัดขอเปิดจุดผ่านแดนชั่วคราว โดยแนบเอกสารต่าง ๆ ประกอบการพิจารณา อย่างละ 14 ชุด ประกอบด้วย

1. สัญญาการค้าที่บริษัทการค้าทำกับประเทศเพื่อนบ้าน พร้อมคำแปล
2. หนังสือรับรองการจดทะเบียนหุ้นส่วน บริษัท และใบสำคัญแสดงการจดทะเบียน
3. แผนที่แสดงบริเวณที่บริษัทขอเปิดจุดผ่านแดนชั่วคราว เส้นทางชักลากไม้ และคลังสินค้าชั่วคราว กรณีค้าไม้
4. แผนที่แสดงบริเวณที่บริษัทได้รับสัมปทานการทำไม้ในประเทศเพื่อนบ้าน กรณีค้าไม้
5. บัญชีสินค้าและเจ้าหน้าที่ หรือคนงานจะนำเข้า-ออก

เอกสารเหล่านี้กระทรวงมหาดไทยจะเป็นผู้ตรวจสอบความครบถ้วนของเอกสาร และแจ้งหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องดำเนินการ คือ

1. สภาความมั่นคงแห่งชาติ จะนำเรื่องพิจารณาในคณะอนุกรรมการฯ พิจารณาการเปิดจุดผ่านแดนชั่วคราว
2. กระทรวงพาณิชย์ จะตรวจสอบประเภท ชนิดของสินค้าที่ส่งออก-นำเข้าว่าสามารถที่จะดำเนินการวิธีหรือไม่
3. แจ้งหน่วยราชการในพื้นที่ ศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบก และจังหวัด ตรวจสอบความถูกต้องของสัญญาที่บริษัททำไว้กับประเทศเพื่อนบ้าน
4. แจ้งจังหวัดตรวจสอบสภาพพื้นที่ในด้านความเหมาะสม ความสะดวก ความพร้อมของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ ความมั่นคงปลอดภัยและผลกระทบต่าง ๆ

5. แจ้งประสานงานกับกองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายใน ศูนย์อำนาจการ กองบัญชาการทหารสูงสุด กรมป่าไม้ กรมการปกครอง และกรมตำรวจ ทราบ

ขั้นตอนที่ 2 กระทรวงมหาดไทยส่งหลักฐานเข้าที่ประชุมคณะอนุกรรมการฯ พิจารณาเปิดจุดผ่านแดนชั่วคราว ถ้าคณะอนุกรรมการฯ พิจารณาลงมติเห็นว่ายังไม่ให้เปิดจุดผ่านแดนชั่วคราว กระทรวงมหาดไทยก็ไม่เปิด แต่ถ้าคณะอนุกรรมการฯ อนุมัติให้เปิด หากในขณะนั้น เหตุการณ์ในพื้นที่ไม่เหมาะสมมีการสู้รบ มีปัญหาผลกระทบ กระทรวงมหาดไทยก็ยังไม่เปิด ระยะเวลาการเปิดจุดผ่านแดนชั่วคราว กระทรวงมหาดไทยพิจารณาให้ตามระยะเวลาสัมปทาน ที่บริษัทได้รับ

ขั้นตอนที่ 3 เมื่อกระทรวงมหาดไทยได้รับแจ้งผลจากส่วนราชการตามที่ได้กล่าวไว้แล้ว ก็จะประมวลเรื่องนำเรียนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย พิจารณาใช้อำนาจตามมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย อนุมัติเปิดจุดผ่านแดนชั่วคราว และลงนามในประกาศเปิดจุดแล้ว กระทรวงมหาดไทยจะส่งประกาศให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีนำลงในราชกิจจานุเบกษา แจ้งให้บริษัททราบ แจ้งจังหวัดและหน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง และช่วยกันตรวจสอบดูแลอย่างใกล้ชิด

ในการปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อกระทรวงมหาดไทยเปิดจุดผ่านแดนชั่วคราว นำไม้เข้าแล้วจะแจ้งให้กระทรวงพาณิชย์ กรมป่าไม้ และกรมศุลกากร ทราบ โดยกรมป่าไม้จะเป็นผู้ตรวจสอบชนิดของไม้ที่นำเข้าให้อยู่ในรายการที่กระทรวงพาณิชย์กำหนด กรมป่าไม้เองจะต้องทำการตรวจสอบไม้ก่อน ในพื้นที่ที่ซักลากไม้เข้ามาพัก ที่เรียกว่าคลังสินค้า เมื่อตรวจสอบแล้วจึงออกใบตรวจสอบเพื่อให้กรมศุลกากรจัดเก็บภาษีต่อไป

สำหรับการนำเข้าไม้ นั้น โดยที่ไม้เป็นสินค้าที่ได้รับการสนับสนุนให้นำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้าน หลังการประกาศปิดป่าในประเทศ เดิมไม้ซุงเก็บภาษีนำเข้า 7% ปัจจุบันลดลงเหลือ 1% และไม้แปรรูปเก็บภาษี 2%

ในระบบกลไกภาคเอกชน การค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ด้านอำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว เป็นการค้าระหว่างประชาชนคนไทยกับคนเขมร ไม่มีระบบกลไกเอกชนที่ซับซ้อน มาควบคุม พ่อค้าคนไทยในท้องถิ่นสามารถติดต่อค้าขายกับพ่อค้าเขมรได้โดยตรง โดยมีข้อจำกัด ด้านขายในปริมาณไม่เกินวงเงิน 500,000 บาทต่อวันต่อรายการซื้อขายที่ตลาดชายแดนจำกัด ด้วยเงินสด คนเขมรโดยส่วนใหญ่ขาดแคลนเงินตรา จะนำสินค้าพื้นเมือง เช่น เครื่องหวาย เครื่องทองเหลือง ปลากรอบ ของป่ามาขายให้พ่อค้าคนไทย เมื่อได้เงินก็นำมาซื้อหาสินค้าที่ จำเป็นต่อการครองชีพ พวกอุปโภค บริโภคกลับไป เงินที่ใช้ซื้อสินค้าแลกเปลี่ยนที่ตลาดชายแดนคือ เงินบาทไทย ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่านโยบายการค้าตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา เป็นเพียง การที่ผ่อนปรนให้กัน และไม่มีการระเบียบการค้าระหว่างกัน

2. ปัจจัยด้านการเมือง

3.1 การเมือง การค้า ตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา อาจกล่าวได้ว่าขึ้นอยู่กับสถานการณ์ทางการเมือง ซึ่งแบ่งออกได้เป็น

(1) ปัญหาทางการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นปัญหาที่ต่อเนื่องมาจากอดีต ทั้งนี้เนื่องจากไทยไม่ได้มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับกัมพูชา ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2504-2513 ด้วยสาเหตุที่มีการฉีกพินากันเรื่องเขาพระวิหาร จนถึงเดือนพฤษภาคม ปี พ.ศ. 2513 ได้มีการลงนามในข้อตกลงหรือฟื้นความสัมพันธ์ระหว่างกัน จึงทำให้ระยะเวลาดังกล่าวประเทศไทยกลับมีการค้ากับประเทศกัมพูชาตามปกติ มีอำเภอรัฐประเทศเป็นตลาดที่ไทยติดต่อค้าขายกับกัมพูชาที่ใหญ่ที่สุด โดยมีการจัดตั้งด่านศุลกากรขึ้นที่อำเภอรัฐประเทศ นับได้ว่าเป็นการค้าในรูปแบบผ่านระบบพิธีการศุลกากร ต่อมาเมื่อวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2518 สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เสด็จฯ พร้อมด้วย นายพล ลอนนอล และได้รับการสถาปนาเป็นประธานาธิบดี ต่อมาถูกบีบให้ลาออก เขมรแดงแต่งตั้ง นายเขี้ยว สัมพันธ์ เป็นประธานาธิบดีแทน เมื่อเดือน เมษายน พ.ศ. 2519 และมีอำนาจปกครองกัมพูชาอย่างเต็มที่ ภายใต้รัฐธรรมนูญใหม่ ซึ่งประกาศใช้เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2520 ได้เปลี่ยนชื่อประเทศเป็น "กัมพูชาประชาธิปไตย" มี นายพล พต เป็นเลขาธิการพรรค และนายกรัฐมนตรีนาย พต ในช่วงปี พ.ศ. 2519-2521 ที่ฝ่ายเขมรแดงปกครองกัมพูชา ไทยไม่ได้มีการค้าขายกับกัมพูชา โดยได้ปิดกั้นพรมแดนไม่ให้ประชาชนติดต่อค้าขายกันด้วย

ระยะตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 - 2524 เวียดนามได้บุกกัมพูชา และยึดอำนาจการปกครองจากกลุ่มเขมรแดง สงครามภายในกัมพูชาทำให้การลี้ภัยอพยพย้ายถิ่นของประชาชนชาวเขมรสู่ประเทศที่สาม โดยส่วนใหญ่อพยพเข้ามาทางชายแดนไทย ประเทศไทยต้องเป็นค่าน้ำในการรับผู้ลี้ภัย ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่การค้านอกระบบ หรือตลาดมืดชายแดนไทย-กัมพูชา เฟื่องฟูที่สุด โดยเฉพาะที่อำเภอรัษฎาประเทศ มีเงินทุนเวียนในการค้าโดยผ่านทางธนาคารพาณิชย์วันละไม่ต่ำกว่า 200 ล้านบาท

ต่อมาในช่วงระยะปี พ.ศ. 2524 - 2532 ประเทศไทยมีนโยบายต่อต้านการรุกรานของเวียดนามที่มีต่อกัมพูชา ประเทศไทยจึงไม่ได้ให้การรับรองรัฐบาลกัมพูชาที่จัดตั้งขึ้นโดยเวียดนาม แต่รับรองรัฐบาลผสมกัมพูชาหรือเขมรสามฝ่าย เพื่อเป็นการกดดันต่อรัฐบาลพนมเปญ ซึ่งมีเวียดนามหนุนหลัง และเพื่อรักษาที่นั่งในองค์การสหประชาชาติ การไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูตได้กลายเป็นเงื่อนไขให้ไม่มีความสัมพันธ์ทางการค้าอย่างเป็นทางการไปด้วย ซึ่งก่อให้เกิดความแตกต่างในประเด็นที่ว่า หากไทยมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับกัมพูชาแล้ว ก็สามารถที่จะมีความสัมพันธ์ทางการค้าที่เป็นทางการ เป็นการค้าในรูปแบบผ่านระบบพิธีศุลกากร และจะทำให้การค้านอกระบบหรือตลาดมืดลดน้อยลง

สำหรับปัญหาเรื่องเงื่อนไขการเมืองระหว่างประเทศกำลังได้รับการแก้ไขเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2534 รัฐบาลไทยได้ให้การรับรองสภาสูงสุดแห่งกัมพูชาอันเป็นองค์กรตัวแทนอธิปไตยของกัมพูชา และเป็นตัวแทนกัมพูชาในที่ประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ และกัมพูชาก็ได้มีการเลือกตั้งตามแผนสันติภาพของสหประชาชาติแล้ว และรัฐบาลไทยก็ได้ให้การรับรองรัฐบาลของกัมพูชาที่มาจากการเลือกตั้ง แต่ก็ยังถูกรัฐบาลกัมพูชากล่าวหาเสมอว่าประเทศไทยให้ความช่วยเหลือแก่เขมรแดง ทำให้ประเทศไทยถูกนานาชาติประณามมองไปในแง่ลบ ซึ่งสร้างผลกระทบต่อประเทศอย่างยิ่งอีกปัญหาหนึ่ง

(2) ปัญหาทางการเมืองภายในกัมพูชา เดิมปัญหาการรวมกัมพูชายังไม่สามารถตกลงกันได้เกี่ยวกับเสถียรภาพทางการเมืองภายในกัมพูชา จึงทำให้ขาดความมั่นคงและส่งผลให้กลุ่มพ่อค้า นักธุรกิจไทย ไม่อาจเสี่ยงเข้าไปค้าขายในบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา หรือถ้าหากมีการค้าขายก็เป็นเพียงการค้าเล็ก ๆ น้อย ๆ จึงทำให้มีปริมาณการค้าระหว่างไทย-กัมพูชา มีอยู่น้อย

ต่อมา เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2534 ก็ได้มีการลงนามข้อตกลงสันติภาพของผู้นำเขมร 4 ฝ่าย หรือที่เรียกว่า สนธิสัญญากรุงปารีส ซึ่งเป็นผลให้มีกลุ่มพ่อค้า นักธุรกิจมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ในการเข้าไปลงทุนหรือค้าขายตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา

นอกจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองแล้ว จากการศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน และเกี่ยวข้องกับการค้าตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ณ จุดผ่อนปรน บ้านคลองลึก อำเภออรัญประเทศ ซึ่งได้แสดงความคิดเห็นต่อปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติ จากการศึกษาได้มีนโยบายการค้าตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ดังนี้

ความคิดเห็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ

1. พ.ต.ท.สุทธิพงษ์ คำรงพงษ์ รอง ผกก.หน.สภ.อ.อรัญประเทศ ได้แสดงความคิดเห็นว่า "ปัญหากลุ่มโจรเขมรติดอาวุธปล้นสะดมกับชาวกัมพูชาในพื้นที่อพยพ และราษฎรไทยตามแนวชายแดน และอาชญากรรม ซึ่งการปล้นสะดมของโจรเขมรติดอาวุธได้ปรากฏอยู่เสมอ ไม่ว่าจะภายในศูนย์อพยพ หรือหมู่บ้านราษฎรตามแนวชายแดน ทำให้ราษฎรไทยได้รับความเดือดร้อน นับว่าเป็นอาชญากรรมที่ร้ายแรง ก่อให้เกิดการเสียชีวิตและกำลังใจแก่ราษฎรไทยตามแนวชายแดนเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ยังทำให้เกิดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของราษฎรซึ่งปัญหานี้มีผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติ และความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับกัมพูชา"

นอกจากนี้ พ.ต.ท.สุทธิพงษ์ คำรงพงษ์ ยังได้กล่าวต่อว่า สำหรับสาเหตุที่โจรเขมรต้องเข้ามาปล้นสะดมก็เนื่องมาจาก

- ความยากจน/ฐานะทางเศรษฐกิจของชาวกัมพูชาที่เลวร้าย เนื่องจากการสู้รบในกัมพูชากายาวนาน
- การขัดผลประโยชน์ระหว่างชาวกัมพูชาเอง และระหว่างชาวกัมพูชากับราษฎรไทยที่ขัดผลประโยชน์กัน ทักหลังกันในเรื่องการค้าขาย ทั้งของถูกต้องตามกฎหมาย และผิดกฎหมาย รวมทั้งการค้าขายอาวุธสงครามด้วย
- ต้องการปล้นเพื่อนำไปตั้งหลักแหล่งในกัมพูชา

ซึ่งในเรื่องนี้ กระทรวงมหาดไทยได้แจ้งให้จังหวัดชายแดนด้านกัมพูชาทุกจังหวัดทราบถึงปัญหาและแนวทางในการปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวข้องแล้ว ตามหนังสือ มท.ลับ ด่วนมาก ที่ มท 0202/ว 202 ลงวันที่ 17 ธันวาคม 2533 ดังนี้

(1) กำชับอำเภอตามแนวชายแดนให้เข้มงวดกวดขันในการป้องกันและปราบปรามกลุ่มโจรเขมรให้ได้ผลอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยให้ประสานกับฝ่ายทหารและตำรวจในพื้นที่

(2) ให้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มโจรเขมร และกลุ่มขบวนการผิดกฎหมายต่าง ๆ อุปสรรคในทางปฏิบัติ ข้อคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะ รายงานให้กระทรวงมหาดไทยทราบ

นอกจากนี้ พ.ศ.ท.สุกฤษฎีชัย ๙ ยังได้ให้ข้อเสนอแนะว่า "ควรมีการเร่งรัดพัฒนาหมู่บ้านชายแดนให้สามารถป้องกันตนเอง ได้จัดตั้งจุดตรวจเฉพาะกิจให้ประชาชนและกลุ่มพลังมวลชนต่าง ๆ ให้มีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปราม และควบคุมเจ้าหน้าที่ของรัฐมิให้ช่วยเหลือ สนับสนุนผู้มีอิทธิพล และอาชญากรรม ตลอดจนเพิ่มศักยภาพและสมรรถนะแก่หน่วยงานในการหาข่าวและติดตามจับกุม" (สัมภาษณ์ พ.ศ.ท.สุกฤษฎีชัย ตำรวจพงษ์, วันที่ 14 มีนาคม 2538 เวลา 10.00 น.)

2. ร.ต.อ.สมใจ ปัญญา หน.สภ.ต.คลองลึก อ.รัฐประศาสตร์ ได้ให้ความเห็นว่า "ปัญหาการลักลอบขโมยรถยนต์ละรจกรยานยนต์ออกไปขายในกัมพูชา ซึ่งมีการดำเนินการเป็นขบวนการ มีช่างงานโยงโยมมากมาย โดยคนไทยจะทำการขโมยรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์จากประเทศไทยไปขายแก่ผู้รับซื้อในกัมพูชา ผ่านชายแดนไทย-กัมพูชา ซึ่งอาจได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่บางคน ส่วนการจดทะเบียนรถในกัมพูชานั้นมีความสะดวกง่ายดาย ไม่ต้องใช้หลักฐานมากมาย ซึ่งอาจจะทำให้จำนวนรถที่ถูกขโมยในประเทศไทยนำไปขายในกัมพูชาเพิ่มจำนวนมากขึ้น ปัญหานี้ก็เป็นปัญหาหนึ่งที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติ"

นอกจากนี้ ร.ต.อ.สมใจ ยังได้ให้ข้อเสนอแนะว่า "ควรมีการจัดตั้งจุดเฉพาะกิจ และจุดตรวจร่วมระหว่างฝ่ายปกครองและตำรวจ เพื่อดำเนินการสืบสวน สอบสวนปราบปรามอาชญากรรมอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ควรมีการเร่งรัดเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายดำเนินการประชาสัมพันธ์แก่ผู้นำท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มพลังมวลชน และประชาชนในหมู่บ้านให้เห็น

ถึงผลเสียหายที่จะเกิดกับเศรษฐกิจของชาติ หากให้ความร่วมมือสนับสนุนผู้กระทำผิด" (สัมภาษณ์ ร.ต.อ.สมใจ ปัญญาพร, วันที่ 14 มีนาคม เวลา 14.00น)

3. พ.ท.นิรันดร์ พิพิทกุล ผู้บังคับกองพันทหารราบที่ 3 กรมทหารราบที่ 12 รักษาพระองค์ ได้แสดงความคิดเห็นว่า "ในความคิดเห็นของผมนั้น ปัญหาการลักลอบค้าอาวุธสงคราม เป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติ เพราะว่ามี การสู้รบตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา และประกอบกับการสู้รบในกัมพูชาได้ส่งบลง อาวุธสงครามมีแนวโน้มที่จะถูกส่งมาในประเทศไทย และส่งผ่านประเทศไทยมากขึ้น ดังนั้น ผมจึงอยากเสนอให้เพิ่มมาตรการตรวจค้นตั้งด่านเฉพาะกิจ และเร่งรัดการป้องกันและปราบปรามอาวุธสงครามให้มากยิ่งขึ้น และอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะปราบปรามผู้มีอิทธิพลและให้ประสานการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง คือ จนท.ฝ่ายปกครอง อาสาสมัครตำรวจ และทหาร ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (สัมภาษณ์ พ.ท.นิรันดร์ พิพิทกุล, วันที่ 15 มีนาคม พ.ศ.2538 เวลา 10.00 น.)

4. พ.ต.กัญเกียรติ ศรีนาภา รองผู้บังคับกองพันทหารราบที่ 3 กรมทหารราบที่ 12 รักษาพระองค์ ได้แสดงความคิดเห็นว่า "ผมเห็นว่าปัญหาผู้อพยพชาวกัมพูชาซึ่งในปัจจุบัน มีผู้หลบหนีเข้าเมือง ชาวกัมพูชาอยู่ในพื้นที่ควบคุม คือ ที่เขาอ้อต่าง ไซท์ 8 (จ.สระแก้ว) มีผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติ เพราะสถานะของชาวกัมพูชาเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยไม่ถูกกฎหมาย และจะต้องเดินทางกลับประเทศถิ่นฐานเดิม ตามข้อตกลงในเรื่องการส่งกลับมาตุภูมิ ระหว่างไทยกับกัมพูชา ซึ่งผมคิดว่าควรมีมาตรการในการดำเนินการป้องกันมิให้ผู้อพยพชาวกัมพูชา หลบหนีออกจากพื้นที่อยู่เสมอ พร้อมทั้งกำชับให้เจ้าหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับผู้อพยพได้เพิ่มความระมัดระวัง และสอดส่องดูแลผู้อพยพมิให้ออกปัญหาขึ้น" (สัมภาษณ์ พ.ต.กัญเกียรติ ศรีนาภา วันที่ 15 มีนาคม พ.ศ.2538 เวลา 11.10 น.)

5. นายปกครอง สุนทรสุทธิ ปลัดอำเภออาวุโส ได้แสดงความคิดเห็นว่า "ในขณะที่สถานการณ์สู้รบและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินระหว่างกัมพูชาด้วยกันเองได้ลดน้อยลง แต่ยังมีกองกำลังเขมรกลุ่มต่าง ๆ ติดอาวุธอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เขมรแดงและยังมีการสู้รบกันอยู่บ้าง จากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้มีการรุกร้าอธิปไตยโดยดินแดนไทยบ่อยครั้ง มีกระสุนปืนและลูกกระเบิดเข้ามาตกในเขตไทย เป็นเหตุให้ราษฎรได้รับบาดเจ็บ และเสียชีวิต และทรัพย์สินเสียหาย ผมเห็นว่าน่าจะมีผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติด้วย และในเรื่องนี้

เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยไม่ว่าจะเป็นทหาร ตำรวจ และฝ่ายปกครอง ได้ดำเนินการต่อต้านและผลักดันอย่างเต็มที่แล้วเพื่อป้องกันมิให้ทหารต่างชาติรุกล้ำเข้ามา นอกจากนี้ยังได้มีการเจรจากันในระดับท้องถิ่น และระดับรัฐบาลด้วย และทางฝ่ายการปกครองได้มีหนังสือ ลับ ค่วนมาก ที่ มท 0304/5452 ลงวันที่ 5 พฤศจิกายน 2535 ซึ่งแจ้งแนวทางปฏิบัติให้ทุกจังหวัดชายแดน โดยให้ปลัดจังหวัดเชิญนายอำเภอชายแดนทุกอำเภอมาร่วมประชุมกำหนดมาตรการที่เหมาะสมในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ในแต่ละพื้นที่ เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย ลับ ค่วนที่สุด ที่ มท 0205/ว 180 ลงวันที่ 15 ตุลาคม 2535 อย่างเคร่งครัด และขอให้ใช้มวลชนกลุ่มต่าง ๆ ที่จัดตั้งไว้ในพื้นที่ คอยสอดส่อง ระมัดระวังความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของราษฎร และหากมีเหตุการณ์ใด ๆ เกิดขึ้น ให้รีบรายงานต่อเจ้าหน้าที่ เพื่อจะได้รายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบ และดำเนินการแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ นอกจากนี้หากมีสถานการณ์การสู้รบหรือเหตุการณ์อื่นที่สำคัญ เกี่ยวข้องกับงานชายแดนเกิดขึ้น ให้รีบรายงานสถานการณ์และผลการดำเนินการให้กรมการปกครองทราบ" (สัมภาษณ์ นายปกครอง สุนทรสุทธิ, วันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2538 เวลา 10.20 น.)

วิเคราะห์

จากการที่ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง นโยบายการค้าตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา กับความมั่นคงแห่งชาติ : ศึกษากรณีอำเภอรัษฎาประเทศ จังหวัดสระแก้ว ไปแล้วนั้น โดยการนำเอากรอบแนวความคิด หรือความหมายของความมั่นคงแห่งชาติ มาใช้ประกอบการศึกษาวิจัยในครั้งนี้แล้ว อาจกล่าวได้ว่า ความมั่นคงแห่งชาติเป็นสภาพการณ์ของชาติที่ชนในชาติมีความพึงพอใจในสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทั้งนี้รัฐจะต้องเป็นผู้ดำเนินการในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การสนับสนุนการประกอบการทางเศรษฐกิจ การยก ระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชน ให้สอดคล้องกับนโยบายที่กำหนดไว้ ส่วนในด้านการเมืองที่เป็นการเมืองภายในประเทศ และการเมืองระหว่างประเทศนั้น รัฐจะต้องมีระบบการเมืองที่มีทั้งความชอบธรรม เสถียรภาพ และประสิทธิภาพ ในการสนองความต้องการต่าง ๆ ของประชาชน รวมทั้งสามารถใช้วิถีทางการทูต สร้างความเป็นมิตรและลดความเป็นศัตรู

นโยบายการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ก็เป็นนโยบายหนึ่งของรัฐที่จัดทำขึ้น เพื่อจัดสรร สิ่งที่มีคุณค่าให้กับสังคมส่วนรวม กล่าวคือ การค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ทำให้ราษฎรตามแนว ชายแดนมีรายได้มากขึ้น ลดการปล้นสะดม ลดการค้าขายในตลาดมืด รวมทั้งเป็นการพ้อนพันธ์ให้ ราษฎรไทย-กัมพูชา และคนต่างด้าวสามารถเดินทางเข้าออกเพื่อการศึกษา การท่องเที่ยว อื่นๆ อีกด้วย แต่อย่างไรก็ตาม นโยบายการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ได้มีผลกระทบต่อความมั่นคง แห่งชาติ ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ การที่กัมพูชาเป็นประเทศที่มีสงครามยืดเยื้อเป็นเวลานาน ทำให้ คนกัมพูชามีอุปสงค์ในการซื้อต่ำ กล่าวคือ ขาดแคลนเงินตราที่จะซื้อสินค้า ซึ่งจะมีผลต่อราษฎร ไทย คือ ราษฎรไทยก็จะขายสินค้าได้ไม่มาก อาจทำให้มีรายได้ไม่เพียงพอ

2. ด้านการเมือง สถานการณ์ทางการเมืองที่ไม่มั่นคงของกัมพูชา ทำให้กลุ่มพ่อค้า ไม่ต้องการที่จะเข้าไปค้าขาย เนื่องจากไม่มีความแน่ใจในชีวิตทรัพย์สิน ซึ่งสอดคล้องกับ แนวความคิดของ ศดร. กระมล ทองธรรมชาติ ที่ว่า ความมั่นคงแห่งชาติ คือ สภาวะการณ์ที่ชน ในชาติมีความรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

3. ปัญหากลุ่มโจรเขมร ปัญหาการลักลอบขโมยรถยนต์ และจักรยานยนต์ ปัญหาการ ลักลอบค้าอาวุธสงคราม ปัญหาผู้อพยพชาวกัมพูชา เนื่องจากปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าว ทำให้ราษฎร ไทยไม่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตน

จากสภาพปัญหาข้างต้น ผู้ศึกษาเห็นว่าแม้นโยบายการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา จะมีผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติในทางประเด้น จากปัญหาสถานการณ์การเมืองภายในกัมพูชา ที่มีการสู้รบกันอยู่ ส่งผลกระทบต่อนโยบายการค้าชายแดนดังกล่าวแล้วนั้น จากปัญหาความไม่พร้อม ของกัมพูชาที่จะเปิดการค้าชายแดน จึงทำให้การค้าชายแดนไม่พัฒนาหรือก้าวหน้าเท่าที่ควร แต่ฝ่ายไทยก็สามารถที่จะเลือกเปิดจุดการค้าชายแดนบริเวณที่ไม่มีปฏิบัติการทางทหารหรือมีการ สู้รบกันได้เพื่อลดปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของราษฎรไทย และการค้าขายของ ราษฎรไทยและกัมพูชานั้น มีการติดต่อค้าขายกันมาเป็นเวลาช้านานแล้ว มีความผูกพัน สัมพันธ์กัน ทำให้เกิดความเชื่อถ้อยกันทางการค้ามาก่อน จึงพอที่จะทำการค้าขายกันต่อไปได้ ประกอบกับ กัมพูชามีความต้องการสินค้าอุปโภค บริโภคเป็นอย่างมาก จึงเปิดโอกาสให้สินค้าไทยเข้าไปจับ

ตลาดในประเทศก็พุดชาได้โดยง่าย เป็นการขยายตลาดการค้าชายของไทยไปสู่ประเทศเพื่อนบ้าน และใกล้เคียง เป็นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สามารถแข่งขันกับนานาประเทศได้ นำความเจริญมาสู่ประเทศ อีกทั้งเป็นการสร้างงานให้คนไทยมีงานทำ มีอาชีพ ทำให้มีรายได้เพิ่ม ลดปัญหาความยากจน จึงควรที่จะให้มีการเปิดการค้าชายแดนต่อไป ส่วนปัญหากลุ่มโจรเขมรเข้ามาปล้นสดมภ์ราษฎรไทยตามแนวชายแดน ปัญหาการโจรกรรมรถยนต์ รถจักรยานยนต์ส่งขายประเทศกัมพูชา ปัญหาผู้ค้าอาวุธสงคราม ของหนีภาษี ผู้หลบหนีเข้าเมือง ก็มีเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ควบคุม ดูแล ให้เป็นไปตามกฎหมาย เพื่อสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ตามความหมายของความมั่นคงแห่งชาติ